

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 50 K, na 1/2 strani 30 K, na 1/3 strani 15 K in na 1/4 strani 10 K. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg štev. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 14.

V Ljubljani, 31. julija 1904.

Leto XXL

Obseg: Soseđa Razumnika prasičja reja. — Peronospora (strupena rosa) vobče in peronospora na grozdju. — Zadnja toča na Dolenjskem. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Soseđa Razumnika prasičja reja.

(Dalje.)

XIII. Nerodna mati.

Mlinar Vrhovnik je imel tri breje svinje, ki so že bile na času.

Prva je storila nekega večera. Dva-najst pujskov je dekla podložila svinji, ko je bilo vse pri kraju.

Vrhovnik je zadovoljno zrl na lepi zarod. Med pujski ni bilo nobenega zanikar-neža.

Vse je kazalo, da bo čez 5 mesecev dokaj denarja, če bodo vsi prasički dobro krmljeni in če bodo uspevali. Krme seveda Vrhovniku ni manjkalo; saj je mlinar.

Zadovoljen se je vrnil v hišo. V roko je vzel kos krede ter po mizi računal, koliko utegne svoj čas izkupati za prasiče. Drugi dan je pa dekla našla v stelji dva mrtva pujska.

Hitro je poklicala Vrhovnika in mu sporočila nezgodo. Nejevoljen se je ta popraskal za ušesi.

„To sta najlepša pujska vsega gnezda,“ je godrnjal. „Sedaj je pa ves moj račun narobe in tudi

veselje nad ostalimi pujski je proč.“

Prišlo je pa še huje.

Svinja je zopet kvišku skočila ter sem in tja stopala. Potem je zopet legla, in sicer čisto v kot koča.

Pujski so pa ravno v tem kotu na kupu ležali.

in svinja se je kar nanje zvrnila. Vrhovnik je začul

bolesten krik, ki je po-časi ponehaval, da je bilo končno čuti le je-čanje. Svinja se ni je-čala.

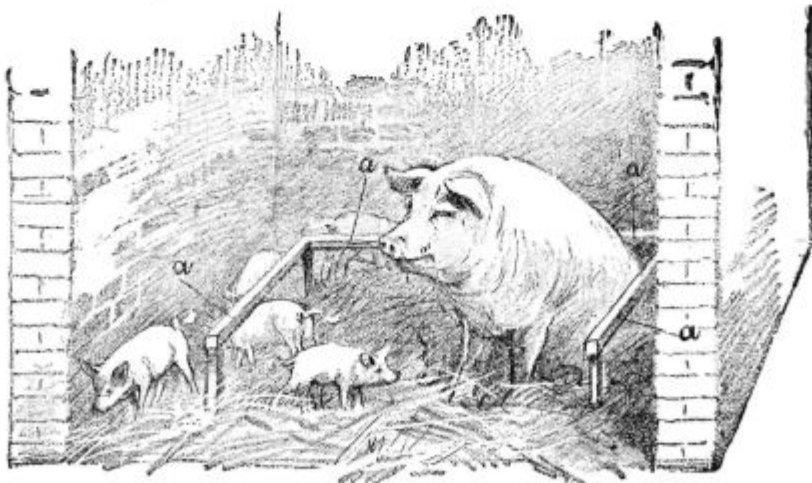
Končno je bilo vse tiho. Razkačen je gledal Vrhovnik brezozirnost te svinje. Skušal je svinjo z besedami proč spraviti, a ta se niti ni zmenila. Ko je Vrhovnik našel palico, da bi brezozirno mater pogнал, je bilo že vse končano in ječanja ni bilo več čuti.

Ko je Vrhovnik svinjo udaril s palico, je skočila kvišku, a pri tem je zopet stopila na nekega prasička.

Strašno je cvililo pohojene pujske.

Vrhovnik je sedaj iz stelje vzel enega mrtvega in enega na pol mrtvega pujska.

„No, dobro gre,“ pravi besen. „Če bo svinja mladiče tako morila, mi nobeden ne ostane za prodaj. Ta mrha mora kmalu pod nož.“

Podoba 32.

Drogi ob stenah, da svinja ne more mladičev pomečkati.

pohojene pujske.

Vrhovnik je sedaj iz stelje vzel enega mrtvega in enega na pol mrtvega pujska.

„No, dobro gre,“ pravi besen. „Če bo svinja mladiče tako morila, mi nobeden ne ostane za prodaj. Ta mrha mora kmalu pod nož.“

Strašno je cvililo

V tem hipu stopi v svinjak sosed Razumnik. Dekla ga je videla iti mimo hiše ter ga je poklicala noter.

„Kaj pa imaš Vrhovnik?“ vpraša jeznega moža. „Slišal sem, da je svinja dva mladiča pohodila.“

„Kaj dva; štirje so že mtivi“, odgovori Vrhovnik. „Enega je ta mrha pred mojimi očmi zmečkala, in drugega je pohodila“. Pri teh besedah je dvignil še živega prasička, ki je zopet začel cviliti, četudi s slabotnim glasom.

Komaj je svinja začula glas svojega mladiča, zagnala se je vsa besna na Vrhovnika, ki je komaj ušel iz koča in je vrata za seboj zaloputnil.

„To je pa strašna mrha“, pravi prestrašen Vrhovnik. „Ne le svojim mladičem je nevarna, še človeka se loti“.

„Ona skuša varovati svoje mladiče“, odgovori mirno Razumnik. „Doječa svinja se mora za mladiče zavzeti, če je kaj vredna“.

„Ali se je mari ta svinja zavzemala za svoje mladiče, ko je drugega za drugim pomečkala?“ vpraša začudeno Vrhovnik. „Brezozirna mrha je ta žival, hudobna mati, ki ni drugega vredna kakor da dobi nož v vrat“.

„Počasi Vrhovnik!“ odgovori sosed. „Jaz sem drugega mnenja. Svinja ima dobro voljo svoje mladiče varovati, a je nerodna. Ne zna se obnašati. Nad tebe je šla, ko je slišala svojega mladiča v tvoji roki cviliti. To je dokaz, da ima rada svoje mladiče in da jim ne mara kaj hudega prizadeti. Če se svinja vleže in ima navado pri tem s hrbtom v kot tiščati, potem mora tam ležeče prasičke zmečkati. Mladiči ne morejo zbežati, a svinja ne vidi, kaj se za njenim hrbtom godi. In potem, Vrhovnik, zadene tebe tudi precej krivde.“

„Kako to?“ vpraša ta začudeno. „Česa pa nisem prav naredil?“

„Ti si nastlal s škopniki, in celo s prav dolgimi,“ odgovori Razumnik.

„Ali mari to ni prav?“ vpraša Vrhovnik. „Jaz sem hotel doječi svinji in njenim mladičem posebno dobro postreči.“

„To je vse prav,“ meni Razumnik, „a slama je vendar predolga. Morala bi biti razrezana. Pogledj semkaj. Mladiči se v slamo tako zavijejo, da jih starka niti ne vidi več, in sami se tudi ne morejo ogniti, če svinja leže ali se med ležanjem obrne.“

„Utegnil bi prav imeti,“ priznava Vrhovnik. „Na to še mislil nisem.“

„Pri prav skrbnih materah bi tudi dolga slama ne škodovala,“ meni sosed. „Ali pri tako nerodnih živalih, kakor je tale tvoja svinja, se je pa pri taki stelji težko ogniti vsake nezgode.“

„No, temu je lahko odpomoči,“ pravi Vrhovnik. „Precej pokličem hlapca, da slamo razreže.“

„Pa še nekaj drugega naj ti svetujem,“ nadaljuje Razumnik. „Postavi v koč lesene droge, in sicer dober čevelj od tal in 20 cm oddaljene od stene. Če svinja leže, ne more s hrbtom k steni, in mladiči imajo zadaj za drogi zavetišče (glej podobo 32).“

„Tvoj svet mi ugaja,“ zagotavlja Vrhovnik. „Vendar v tem koču tega ne bo lahko narediti.“

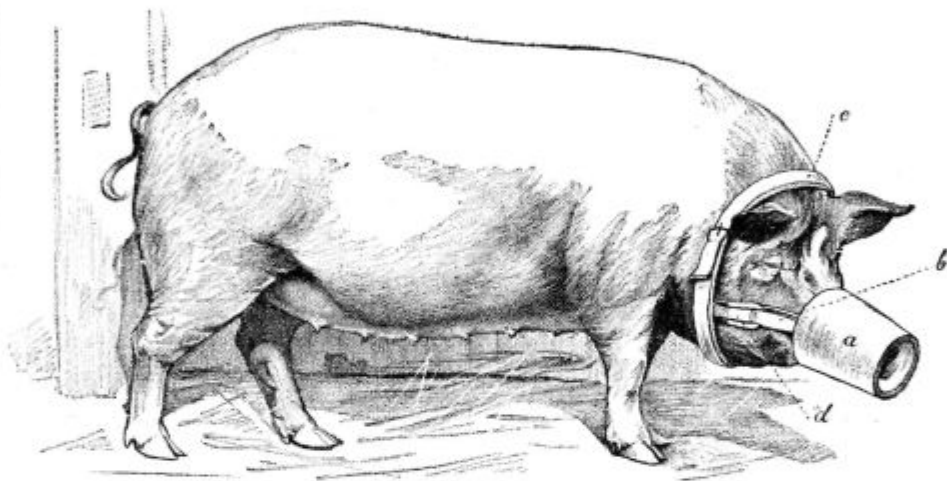
„Potem drug kot tako priredi,“ svetuje Razumnik. „Kakšna tla pa imaš?“

„S kameni so tlakana,“ odgovori Vrhovnik. „Štirje kolci se že dajo v tla zabiti. Še danes dam tik ležeči koč tako prirediti.“

„To ti tudi priporočam,“ pravi sosed. „Kolikor prej narediš tako ograjo, tem več mladičev ostane živih, kajti vsakega je škoda, ker so prasički res krasni.“

Vrhovnik je vse storil, kar mu je svetoval in priporočil Razumnik. Že opoldne je preselil svinjo z ostalimi osmimi pujski v novo prirejeno koč. Naprava se je izborno sponesla. Če se je svinja vlegla, so prasički precej zbežali za ograjo, in dolga

slama jih sedaj tudi ni ovirala, ker je bila razrezana. Prihodnjo noč ni bil noben pujssek več zmečkan ali pohojen. Svinja se je izkazala dobro dojljo, in ostali pujski so tako izborno uspevali, da je bil Vrhovnikov prvi račun končno vendarle skoraj prav narejen.

Podoba 33.

Usnjata cev čez rilec, da svinja ne more mladičev napasti.

Podoba 34.

Klešče za ščipanje zob prasičkom.

XIV. Hudobna mati in vzreja prasičkov z mačeho.

Zopet je preteklo nekaj časa, ko je pri mlinarju Vrhovniku storila druga svinja. Ta svinja je bila prvesnica ter precej divje narave. Ko je prišel čas poroda, je nemirna in krulječa tekala po svinjaku. Proti ljudem se je kazala hudobno, in vedno je bila pripravljena, da bi se v koga zakadila, zato so morali biti zelo oprezni. Ko je dobila močne popadke, se je umirila in je legla v slamo.

Prišel je prvi pujssek na svet in je ležal cvileč v stelji. Komaj svinja zagleda tega mladiča, skoči kvišku, se obrne in ga popade. V par trenutkih ga je požrla. Z drugim prasičkom se je zgodilo prav tako.

Dekla hitro pokliče mlinarja.

„Svinja je prva mladiča požrla“, pripoveduje in kaže na krvave sledove v stelji. „Nisem mogla prav nič pomagati, tako hitro je vse šlo.“

„Godrnjaje je Vrhovnik šel iskat primerne gorjače.

Prišel je tretji mladič. Dekla ga hitro vzame. Ravno tako hitro kakor poprej se svinja obrne, a sedaj je dobila pošeno po glavi. Dekla je z novorojenčkom zbežala venkaj na hodnik ter ga je položila v pripravljeno koš v seno. Tako so rešili tudi četrtega mladiča in prihodnje. Vsega skupaj je bilo 6 živih pujskov, in bilo je treba dokaj napora, da so jih rešili iz žrela zverinske matere. Ko je pa bilo treba mladiče svinji podložiti, pa niso vedeli, kaj bi počeli.

Mlinar se je postavil z gorjačo pred svinjo, in dekla je pristavljala pujske k seskom. Svinja se je pa vsled cvilenja pujskov tako razburila, da so morali mladiče kar hitro odnesti; a vzlic temu je vendar našla prihko, da je še enega požrla. Sedaj je bilo le še pet pujskov.

Vrhovnik ni vedel, kaj bi počel, ker ni hotel žrtvovati vseh pujskov.

„Pojdi k Razumniku!“ veli dekli, „in prosi ga, naj pride semkaj, morda mi bo zopet vedel dati dober svet, kakor zadnjič.“

Ko je Razumnik prišel, so zopet poskusili z vsemi varnostnimi naredbami podložiti pujske. Opazovaje je Razumnik gledal od strani.

„Ta tvoja svinja je pa silno nevarna žival,“ pravi Razumnik. „Vsak nadaljnji poskus bi bil zastonj. Svinjo odstrani; za pleme ne bo več!“

„To pač vidim,“ odvrne Vrhovnik. „A kaj naj počnem s 5 mladiči? Nerad bi jih pobil.“

„Tega tudi ni treba,“ meni sosed. „Jih že vzrediš na kak način. Tu imaš še eno svinjo, ki je pred tremi dnevi storila. Koliko mladičev pa ima?“

„Onale svinja tamkaj ima še 6 pujskov,“ odgovori Vrhovnik. „Sicer pa mislim, da ima mleka tudi za 11 mladičev. A kako naj ji podložimo tuje pujske brez nevarnosti?“

„Tega nikakor ni težko narediti,“ zagotavlja Razumnik. „Imeli bomo celo imenitno šalo.“

„Kako to?“ vpraša Vrhovnik. „Ne vem, kakšna šala bi mogla biti pri tem, in jaz tudi nisem razpoložen, da bi se pri taki smoli še šalil.“

„Takole uomo naredili,“ razklada Razumnik. „Najprej polovimo mladiče doječe svinje ter jih po vsem životu namažemo z žganjem. Ljubke, po žganju dišeče živali spustimo potem nazaj k materi, ki skoraj gotovo ne bo nič kaj vesela dišave, ki jo bodo izpuhtevali mladiči. Kadar pridejo namazani prasički k materi, boš videl, kakšna imenitna šala bo to.“

Vrhovnik se je smejal. „Zastran mene,“ je dejal, „kar pričnimo.“

Dekla je prinesla steklenko navadnega žganja, „grenkega“. Vrhovnik in dekla sta pujske lovila, mažanje z žganjem je pa prevzel Razumnik, ki je bil jako dobre volje. Kmalu je bilo vse narejeno, in pujski so prišli nazaj v koč k svoji materi.

Ko se so cvileči pujski približali starki in je ta začutila močni duh po žganju, je naglo skočila kvišku. Vsakega pujska je posebej jezno poduhala. Kaj takega se ji še ni pripetilo. Dolgo je dvomila, če naj pujske zopet sprejme za svoje ali pa naj jih spodi. Ko je dolgo duhala, je slednjič vendar legla, in mladiči so hiteli k seskom.

„Tako, sedaj je zopet vse v redu,“ pristavi smejaje Razumnik. „Prvi del naše naloge se je posrečil. Sedaj polovimo še enkrat mladiče, namažemo jih zopet z

žganjem ter potem med nje pomešamo pet novorojenih pujskov, ki jih tudi z žganjem namažemo.“

Kakor rečeno, tako tudi izvršeno. Kmalu je bilo mogoče vseh 11 z žganjem namazanih pujskov spustiti k svinji. Ta je kazala, da nič ne sluti o kaki prevari. Kaj pa je revica tudi hotela narediti. Vsak pujski je enako dišal. Svinja je bila v veliki zadregi. Poprej je svoje mladiče poznala po vonju, in vsakega vsiljenca bi bila precej našla.

Sedaj je bilo pa drugače; vsi pujski so enako dišali po žganju.

V pričetku je svinja podila bežeče pujske po vsem kočju in jih je dubala, če jim je blizu prišla.

Čez nekaj časa je pa mirno legla. Spoznala je, da ne more ločiti svojih pujskov od tujih. Lačni pujski pa, pravi kakor tuji, so hlastno padli po seskih in so na vse kriplje sesali.

Smejaje je Vrhovnik gledal kaj se v kočju godi.

„To je bila pa res lepa šala,“ prične čez nekaj časa. „Ali bo pa svinja tuje mladiče hotela obdržati, kadar bo izginil duh po žganju?“

„Kakor hitro bodo prasički eno noč pri mačehi, bo vsaka nevarnost proč,“ pojasnjuje Razumnik. „Jutri svinja ne bo več delala razločka med svojimi in tujimi pujski. Tudi med seboj se bodo prasički razumeli, ker so skoraj enake starosti.“

„Kaj naj pa naredim z divjo mrho? Ta ni drugega vredna, kakor da jo opitam in zakoljem.“

„Tako je,“ pravi sosed. „Pa danes ne moreš še pričeti s pitanjem. Najprej moraš poskrbeti, da pride ob mleko, drugače se lahko pripeti kaj neprijetnega.“

„Kaj mi je početi, da se to ne pripeti?“ vpraša Vrhovnik. „Nato niti mislil nisem.“

„Najpreprostejše sredstvo je pičlo krmljenje,“ odgovori sosed. „Pusti svinjo, da se dva ali tri dni posti; mrha ne pogine tako hitro. Pokladaj krmila, ki ne delajo mleka, na pr. repo. Zlasti ne dajaj mleka, ali kvečjemu posneto mleko, močno z vodo pomešano. Tako bo mleko svinji prešlo.“

„Hvala ti, ravnal bom tako,“ zagotavlja Vrhovnik. „Dovolj, dragi sosed, ali pa ni nobenega sredstva, da bi se svinji pregnalo nagnjenje pujske žreti? Zdi se mi, da sem nekoč nekaj takega bral.“

„Priporočali so že marsikaj,“ odgovori sosed. „Tako na pr. priporočajo natekniti svinji čez rilec škornico (glej pod. 33.) To more biti prav pripravno pri prasičkih z dolgim rilcem. Poskusi se lahko. Uspešno bo pa le tedaj, če so matere krotke, ne divje, in če pujske jedo le iz nenaravnega poželenja. Zaraditega je trebilo precej po porodu zadnjega pujska odstraniti. Če se to ne stori, svinja prav rada trebilo požre, in ker imajo pujski ravno tak duh, se lahko primeri, da potem svinja še pujske poje.“

Brejim svinjam tudi ni pokladati siróvega mesa. Če so prasički navajeni na sirovo meso, potem istotako radi žro svoje žive novorojene pujske.

XXV. Sesajoči prasički z ostrimi zobmi delajo svinji bolečine.

Ko sta moža še govorila o hudobnosti nekterih svinj, sta začula iz kočja doječe svinje bolesten glas. Šla sta bliže.

Pujski so se držali seskov. Svinja zopet glasno zajeci. Hipoma skoči kvišku in popade najbližnjega pujska.

Glasien krik, in mala živalca je umolknila. Svinja jo je vgriznila. Vgriznjeno pujske je ležalo v stelji, starka ga je pa zabodeno gledala ter mu je jela lizati krvavečo rano. Naenkrat svinja popade pojemajočo žival ter jo požre.

Jeze nem je Vrhovnik gledal ta dogodek.

„Menda je ta svinja prav taka mrha, kakor una,“ vpije razjarjen. „Vse pujske bosta požrli. Obe svinji morata pod nož!“

„Počasi, dragi Vrhovnik, le počasi,“ miri Razumnik. „Moje mnenje pa je, da ima tale svinja boljše naravo kakor unale. Kar je ravnokar naredila, ji moramo odpustiti, kajti tega ni naredila s slabim namenom.“

„To mi je vseeno,“ zavrne mlinar. „Namen gor ali dol; pujska je pojedla, in to je dovolj.“

„Moje mnenje je pa, da to moremo preprečiti,“ pravi Razumnik.

„Poglejmo pujskom zobe. Jaz menim, da imajo predolge in preostre zobe. Zobje bodejo, in to dela svinji bolečine. Ona se malih nadležnežev ne more drugače ubraniti, kakor da se vanje zaganja.“

Ker je svinja napadla mladiča, so se drugi na vse strani razpršili.

Sedaj je zopet eden prišel blizu in je iskal seska. Najprej je bila starka mirna. Ni dolgo trajalo, pa je zopet zacvilila in kvišku skočila. To pot je pujske srečno pete odnesel.

Razumnik je stopil v koč in je vjel cvilečo žival.

„Poglej tele zobe, Vrhovnik,“ je dejal. „Dolgi so in ostrí kakor šivanke. Ni čuda, če se svinja brani, če je mladič neroden in prijema sesek z zobmi namesto z jezikom in z dlesnom. Če pride sesek med ostrí okli in krajnika, to svinjo silno zabolí.“

„Umevam,“ pristavi Vrhovnik. „Ali bi se ne dali ti ostrí zobje poščipati; to pač ne bo težko?“

„Seveda se to lahko naredi,“ zagotavlja sosed. „To tudi precej napravim. Ali imaš kake ščipalne klešče pri roki?“

Vrhovnik je prinesel klešče.

Orodje je bilo sicer neokretno, ker je bilo preveliko, a v kratkem času se je Razumniku posrečilo zobem vzeti ostrino.

„Najboljše orodje v to svrhu so klešče, ki so nalašč za to narejene in se dobivajo pri prodajalcih živino-zdravniških orodij. Navadne klešče so za tako majhna usta prenerodna.“

„Ob priliki si kupim ščipalne klešče za zobe,“ zagotavlja Vrhovnik. „Za stroške mi nič ni; saj se z njimi obvarujem velike škode.“

Moža sta pregledala še druge prasičke, in skoraj pri vseh se le pokazala potreba, poščipati zobe.

Uspeh je bil očiten. Ko so prasički zopet sesali, ni svinja kazala nikakih bolečin več. Mirno je ležala v slami. Nobenega pujska ni več napadla.

Peronospora (strupena rosa) vobče in peronospora na grozdju.

Po nekterih krajih se letos v vinogradih v posebno veliki meri pojavljajo razne bolezni. Najhuje pa nastopa peronospora. Vreme jej je bilo ugodno. Že koncem majnika je našel tros te gljive ugodne pogoje, roso pri primerni toplini. Mogel je torej zgodaj in naglo kaliti in se naglo razvijati. Kar je pri navadnih razmerah po naših krajih opazovati šele koncem meseca julija, se je letos opazovalo že početkom junija. Škoda, ki jo je dosedaj strupena rosa prizadejala na listju, je vsaj

tam, kjer se po pameti škropi, primeroma majhna proti škodi, ki jo je napravila na grozdju. Kakor se razvidi iz raznih uzorcev in iz vprašanj, ki v veliki množini prihajajo od vseh strani, je našim vinogradnikom ta bolezen na grozdju še jako malo znana, dasiravno ni nič novega. Pojavila se je pa letos, ker so jej bile razmere ugodne, v taki meri, da preti uničiti velik del trgatve. Tak nastop je šele opozoril vinogradnika na veliko nevarnost, ki preti tudi od te strani. Mnogokrat se zamenjava strupena rosa na grozdju z grozdno plesnobo (oidium). Proti temu se žvepla, in ker, kar je naravno, žveplo v tem slučaju (proti peronospori) nič ne pomaga, začno zabavljati, češ da žveplanje ni zanič in da je le nekaka izmišljotina strokovnjakov itd.

Kdor se pa nekoliko potruzi, bo lahko razločil plesnobo od strupene rose ali peronospore. Slednja napada razen listja tudi mladike in grozdje (kavernike). Če se zgodaj pojavi, kakor letos, se včasih najdejo nosilci troša (konidiji), ki napravljajo na pr. na doljni strani lista tako značilne bele pege, mnogokrat že pred cvetjem na pecljih cveta. Tak cvet kmalu odpade, se ne more razvijati. Če pride gliva le malo časa pred cvetjem na kavernike (grozde), se cvet še oplodi, jagoda se tudi razvije. Iz peclja pa požene peronospora koreninice v jagodo. Tako napadena jagoda dobi, preden se zmehča, svinčenosivo barvo, začne oí peclja sem veneti ter se sčasoma posuši in odpade. Značilno pri tej bolezni je, da je najprej pecelj bolan in da je vsa notranjost jagode pokvarjena, dočim plesnoba s svojimi površnimi sesalnimi organi ugonobi le vrhujo kožico. Pri plesnobi je torej notranjost jagode in peclja zdrava. Kjer se pa že celo nosilci konidij pokažejo, tako da je grozd še pred cvetjem ali kmalu po cvetju takorekoč kosmat, je pa strupena rosa itak že očividna.

Koliko škoduje strupena rosa na listju, to naši vinogradniki predobro vedo; saj jim je vsekala rane kakor nobena druga nadloga; saj so vinogradi največ zaradi nje tako hitro prišli na nič. Saj se še tu in tam stare trte dobro drže, ko so jih začeli pravočasno škropiti. Če listje pred časom odpade, mora trs zelo opešati. Letos bodo pa vinogradniki tudi škodljivost strupene rose na grozdju spoznali. Če je strupena rosa le na grozdju, nima na trs sicer nikakega vpliva, oškoduje pa vinogradnika za velik del pridelka. Mnogim bo to draga šolnina, da se bodo naučili pravočasno in bolj skrbno škropiti.

Pravočasno se le tedaj škropi, če pride galica na zelene trsne dele prej kakor se more gliva peronospore vkoreniniti, preden nje tros kali in požene svojo klico v notranjost lista. Čim je rosa na trsu in pa dovolj toplote, čez 15°, tedaj se že more strupena rosa razvijati. Pri nas nastanejo take razmere navadno meseca junija. Pri navadnih razmerah moramo torej na vsak način prvokrat škropiti pred cvetjem ali, če slučajno ni bilo to prej mogoče, vsaj med cvetjem. Letos, ko je bilo v početku leta toplejše vreme, tako tudi vsako leto, kadar so take razmere, kaže prvokrat škropiti že koncem majnika.

Ker more strupena rosa napasti vse zelene dele trsa in na listju pa tudi na grozdju mnogo škode prizadejati, je naravno, da se morajo vsi tako važni deli trsa pri prvem škropljenju dobro poščipati; torej ne samo listje, temveč tudi kaverniki, grozdiči.

Sedaj ni več mogoče rešiti grozdja, ki je že napadeno. Kjer se pa peronospora na listju močno pojavlja, tam naj se pa zaporedoma pridno škropi. Napadenega sicer ni moč rešiti, pač pa se lahko reši še zdravo listje na zalistnikih itd. Uspeh škropljenja je zelo od-

visen od tega, kako mešanico pripravimo. Več kakor 1 kg galice na 100 l vode ni treba. To se kaže celo letos, ko v nekterih krajih, ko strupena rosa tako silno nastopa, popolnoma zadostuje tako močna raztopina. Kamor je pač raztopina v pravem času prišla, tam se vidi, da je listje zdravo, da bolezen ne napreduje, da je omejena na tiste dele, ki so bili prej okuženi, preden je prišla galica na nje. Zdrava pamet veli, da se mora za prvo škropljenje vzeti močnejša raztopina kakor za slednje. Saj vendar hočemo s prvim škropljenjem ohraniti najvažnejše dele trsa, saj mora prvo škropljenje proti prvemu napadu strupene rose braniti, saj mora najdalje zdržati. Pri drugem škropljenju je pa vedno še nekaj galice od prvega škropljenja na listju. Čemu torej za drugo škropljenje več galice kakor za prvo? Za prvo raztopimo v 100 l vode 1 kg, za drugo in če treba za tretjo ravno toliko, ali pa celo le $\frac{3}{4}$ kg. Trajnost in moč vpliva galice je pa odvisna od tega, koliko apna raztopini primešamo. Premalo apna ne velja. Saj vemo, kako lahko se galica v vodi topi. Če je v zmesi premalo apna, tedaj pride dež in kmalu je izprana galica, ki ni vezana na spno. Preveč apna pa tudi ne velja. Če ga je preveč, tedaj je galica v apno takorekoč vklenjena — tudi ne more vplivati. Potrata je v obeh slučajih. Torej apna le toliko, kolikor ga je neobhodno treba. Na vago ne bomo nikoli dovolj natančno pogodili. Najbolje se je pri primešavanju apna posluževati poskušalnega popirja. Zato je dober lakmusov popir. Se boljši je z „phenolphthaleinom“ napoljen popir. Slednji se dobiva že gotov v kemijski tvornici v Helfenbergu pri Draždanah. Ceneje se pa pripravi doma. Phenolphthaleina se raztopi 5 g v nekoliko spirita ter se na to raztopino nalije toliko vode, da znaša vse skupaj 1 l. V to raztopino se namoči v trakove razrezan navadni bel, nepoklejan popir, ter se potem posuši. Ta popir je nato dolgo za rabo. Dokler ni dovolj apna galici primešanega, ostane bel, ko pa je dovolj apna, postane živordeč. Ta živordeča, vpijoča barva pač vinogradniku jasno pokaže, kdaj je dovolj. Ker stane 1 kg phenolphthaleina okoli 30 K, iz kterega se pa lahko napravi 200 l raztopine in se v tej silno veliko popirja namoči, pride torej ta popir zelo poceni. Društva itd. bi ga torej imela za svoje ude lahko vedno v obili množini pripravljenega in bi jim gotovo zelo ustregla. Če še opozorimo, da naj se apno galici primeša le malo časa pred porabo, kajti čim bolj sveža je, toliko bolj se prijema, smo pač vse navedli, kar je praktičnemu vinogradniku treba upoštevati. Kdor se bo po tem ravnal, se ne bo imel pritoževati čez škodo, od strupene rose povzročeno. Vseh neuspehov škropljenja naj pa vinogradnik ne pripisuje sredstvu, temveč svoji krivdi.

Ivan Bele.

Zadnja toča na Dolenjskem.

Grozovito je pustošenje, kadar prihruje in pada toča s tako silo, kakor se je to zgodilo na večer dne 4. julija t. l. na Dolenjskem: v prečenski, šmihelski in brusniški občini. Ni trpelo četrť ure in uničen je bil ves up, uničena vsa bogata letina, ki se je letos obetala nesrečnim gospodarjem po prizadetih krajih.

Na 435.000 K se je cenila vsa škoda, a škoda je gotovo večja!

Strahovit je bil pogled na jutro drugega dne po opustošenih krajih. Koder se je zibalo prejšnjega dne še zlato klasje in je naudajalo kmeta z najboljšimi upi na dobro letino, tam je komaj poznati, kaj je bilo vsejano. Vse leži zbito, vse stolčeno in skleščeno! Posebno

hudo so trpele vasi Cegelnica, Prečna, Kal, Škrjanče, Vrh in Brusnice. Nisem imel prilike povsodi pregledati, kako je pustošila toča razne pridelke, ali kar sem videl v Cegelnici, to me je tako prevzelo, da sem se namenil, pokazati vsaj ob kratkem cenj. čitateljem „Kmetovalca“, kako strašno more gospodariti ta elementarna nesreča, če pada s tako silo in tako težka kakor se je zgodilo v tem slučaju.

Vas Cegelnica in njena bližnja okolica je taka, kakor bi bila popaljena. Prej v zelenju bujno rastočega in letos izjemno rodovitnega sadnega drevja, leži gola kakor sredi zime. Vse drevje okleščeno, brez listja in sadu! Odbite so celo veje, in kar je ostalo, je tako obtolčeno in pokvarjeno, da je marsiktero drevo vsled prizadetih ran popolnoma uničeno. Pokončana je letošnja letina, pa tudi Bog zna koliko prihodnjih! Grozno okleščeno je pa tudi drevje po bližnjih gozdih. Mestoma je hrastina tako skleščena, da tudi enega lističa ni na njej. Hudo je trpelo tudi smrečje, saj leži vse polno vej po tleh, tako, da so tla čezinčez z njimi pokrita. Koder je toča najhujše padala, stoje tudi borovci tako okleščeni in tako goli, kakor bi bili že davno suhi. Strašno je pobit gozd, ki leži pod Kalom v Kačji ridi. Ta je tako rjav, kakor spomladi, preden začne zeleneti. In tako se je godilo tudi nekterim drugim gozdom.

Če je sadno in gozdno drevje tako trpelo, potem si vsak lahko predstavlja, kakšna mora biti škoda po njivah. Po najbolj prizadetih mestih je vse razbito, tako da ni poznati, kaj je raslo. Vse leži uničeno na tleh. Žito zmlačeno, turščica popolnoma uničena, krompir popolnoma skleščen in raztolčen, in kjer je rasel visoki fižol, stoje le še prazni koli. Vse prazno in golo, vse uničeno, kamor pogledaš! Pa kako tudi ne! Saj je padala težka in tako debela toča, kakršne ne pomnijo najstarejši ljudje. Še sedaj se pozna na potolčenih njivah, kako debela je bila, kajti priletela je s tako silo na tla, da so nastale po zemlji jamice, velike kakor oreh, kurje jajce in večje. Strahovito je padala, slično kakor bi se bilo izpod neba vsulo težko kamenje.

Da so trpele tudi strehe in okna in da imajo gospodarji tudi na to stran veliko škode, mi ni treba še posebej praviti. Nekatere strehe so bile čisto razbite, tako da so bile late čisto gole. Sreča, da ni segala toča dalje na okoli in da ni zadela naših vinogradov, kajti sicer bi bili novi nasadi popolnoma uničeni.

Huda je stiska, ki so vanjo prišli prizadeti gospodarji. V marsikteri hiši ne bo kruha in ne krompirja. Zato je pomoč nujno potrebna! Za prvo silo se je razdelilo nekoliko ajdovega semena po prizadetih občinah, da ob-ejejo prazne njive. Da bi vsaj ajda dobro obrodila! Žal, da se čujejo že tožbe o preveliki suši, ki je nastopila tudi po teh krajih. Nekteri so ajdo že sejali, drugi je pa zaradi suše ne morejo, in tako se je opravičeno bati, da bo tudi ajdova žetev premalo uspešna. Ubogi kmet!

R.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 157. Nameravam pričeti s kokoško rejo, zato Vas prosim sporočiti mi, kakšni so dosedanji uspehi s pripravami za valjenje jajec? (J. L. v P.)

Odgovor: Valilniki so sedaj že tako popolni, da je uspeh popolnoma dovoljen. Seveda je strogo paziti na vse predpise, da se valjenje vrši slično kokošnjemu. Skušnja je tukaj glavna reč; zato se ne sme obupati, če se prva valjenja ne posrečijo. Vsekakor je potrebno znati nekaj teorije, in posebno dobro je, če je prilika poučiti se od kakega

izkušnega moža. Na Kranjskem je gosp. Lehrmann v Trziču, ki ima umetno kokošjo rejo, kjer bi se veliko naučili. Končno Vas se opozarjamo, da boste v naših razmerah z valilniki le tedaj imeli kaj uspeha, če boste vlagali jajca, katerih starost in oplojenost je gotovo poznate, torej jajca od pravilno držanih domačih kokoši, dočim boste z nakupljenimi jajci večinoma doživeli le prevaro. Dalje je važno tudi kokošje pleme, kajti piščeta raznih plemen se ne dajo enako dobro vzrejati brez kockle.

Vprašanje 158. Imam šest mladih prasičkov po 15 tednov starih, ki drug drugega sesajo. Kako odpravim to razvado? (I. O. v Z.)

Odgovor: Tako medsebojno sesanje prasičkov je razvada, ki se je nauče drug od drugega. Najprej prične eden, in sicer zato, ker ne dobi pri materi dovolj mleka, ali pa ker je bil prezgodaj odstavljen. Drugi ga posnemajo. Tako razvado pospešuje še dolgčas, ker morajo pri nas prasiči navadno kar naprej bivati v tesnem svinjaku, namesto da bi zunaj tekali. Drugega sredstva proti tej razvadi Vam ne vemo povedati, kakor da prasiče narazen denete ter jih dovolj na prosto izpuščate. Sicer pa ta razvada samaodsebe poneha in ni nič posebnega, ker nima zlih posledic.

Vprašanje 159. Poslal sem Vam rastlino, ki se je v našem kraju kar trumoma naselila na deteljšjih, koder dela ogromno škodo, kajti ponekod je ves pridelek uničen. Kako je to zajedalko zatirati? (A. H. v Sv. Kr.)

Odgovor: Poslana rastlina je deteljni pojatnik ali deteljni volk, ki se povsod tam razširja, koder ne sejejo čistega deteljnega semena. Sicer je dobro pojatnik ruvati, dokler ni naredil zrelega semena, a to delo je seveda težavno in težko zvršljivo, če je vsa njiva zapleveljena. Najzanesljivejše sredstvo je setev čistega semena. Tisto seme, ki je očiščeno predenice, je tudi čisto pojatnikovega semena, zato v bodoče sejte samo deteljno seme, ki je zajamčeno predenice čisto.

Vprašanje 160. V vinu so se zaredili 10—15 mm dolgi črvički. Vino ni okusa nič izpremenilo. Ali so to jesihove jeguljice? Kaj je storiti z vinom, da se ne pokvari? (A. M. pri Sv. D.)

Odgovor: Ti črvički se ne nahajajo v vinu, marveč se le drže vehe in pipe ter tako padajo v vino, ali pa pridejo pri točenju iz pipe v vino. Črvički niso jesihove jeguljice, ker so te silno majhne, marveč so to le ličinke jesihove muhe. Kaj posebnega proti tem muham ni ukreniti; da pa pri točenju ličinke ne pridejo v vino, je pipo sproti zapirati z zamaškom.

Vprašanje 161. Ali je „serum“ proti rdečici pri prasičih, ki se vcepi kakor se koze stavijo, res dober. Naš okrajni živinozdravnik to cepljenje zelo priporoča in računa po 1 K. Ali priporočate tako cepljenje? (A. P. v R.)

Odgovor: Cepljenje s serumom proti rdečici prasičev je preskušena in izborna reč, ki Vam jo kar najtopleje priporočamo. Hvalite Boga, da imate okrajnega živinozdravnika, ki se za kaj takega briga.

Vprašanje 162. V lanski rži so se zaredili v žitni shrambi majhni črni hrošči, ki delajo na žitu veliko škodo, kajti zrnja kar vsa izluščijo in jih v prah zdrobe. Kako je te hrošče zatreti? (M. P. v S.)

Odgovor: Ta hrošček je žužek, ki se prav rad zaredi v žitnicah. Glavna reč je, da je žitnica zračna, da žito ne leži na debelo in da se mnogokrat preveja. Če se je pa hrošček že zaplodil, je hitro vse žito iz žitnice vzeti ter ga dati v mlin, žitnico pa dobro očistiti. Na hrošče je posebno paziti ter jih moriti. Hrošče je trikrat na leto pokončevati, in sicer prvič spomladi, ko so se hrošči prebudili iz zimskega spanja in se pripravljajo k ploditvi, drugič prve dni meseca julija, ko se prikaže prvi zarod, in tretjič

v pričetku meseca septembra, ko je dozorel drugi zarod ki bi se množil prihodnjo pomlad.

Vprašanje 163. Poslal sem Vam hroščeca, ki napada jabolka le na nekem vrtu, ki leži osamljen in oddaljen od vasi. Kteri hrošček je to in kako ga je zatirati? (J. M. v Č.)

Odgovor: Poslani hrošček je škrlatasti jablokoder (rhynhites Bacchus). Ta hrošček se zatira stem, da se lovi in pokončuje ter se vsa odpadla in črviva jabolka sproti pobirajo in uničujejo, ker v njih živi ličinka tega hroščeca. Da se kaže ta škodljivec le na enem vrtu, prihaja odtod, ker se je tam zaplodil. Če ga pa ne boste pravočasno zatrli, se utegne preseliti tudi na druge vrtove.

Gospodarske novice.

* **Potovanje kranjskih kmetovalcev v Švico,** za katero se kaže čim dalje več zanimanja in ki je določeno za čas od 16. do 26. avgusta t. l., se priredi v vzhodni del Švice, in sicer v kantone: Glarus, Schwyz, Zug, Lucern, Curih, St. Gallen in Appenzell, torej v kraje, ki so za nas v gospodarskem oziru najbolj poučni, pa tudi za vsakega potnika najbolj zanimivi. Da se bodo udeležniki vedeli ravnati, jim bodi na kratko povedano, da se priredi potovanje po naslednjem načrtu: Iz Ljubljane čez Trbiž in Inomost v Buchs (na meji Švice); od tukaj po železnici ob Valenskem jezeru čez Ziegelbrück, Pfäffikon v Samstagern (železnična postaja proti Einsiedeln). Od tukaj peš čez Schönenberg in Neugut (ob Curiškem jezeru) v Wädensweil. Potem vožnja v Cug in Cham. Od tukaj po železnici v Lucern (ob Štirikantonskem jezeru). Iz Lucerna vožnja v Sursee (blizu Sempaškega jezera) in potem v Curih, kjer bo glavni odpočitek. Iz Curicha po železnici v Kemptal, skozi Winterthur v Gossau, iz Gossau v St. Gallen, od tukaj čez Rohrschach v Rheineck-Kusterhof (ob Bodenskem jezeru), potem nazaj čez St. Gallen v Gais in Appenzell. Iz Appenzella peš čez planine Kamor in Hoher Kasten v Rütli (Renska dolina) in nazaj po železnici v Buchs; od tukaj povratek v Ljubljano. Za potovanje po Švici sami je določenih 8 dni, in je vsa pot tako razdeljena na posamezne dneve, da bo mogoče izletnikom ogledati vse, kar je po sporedu potrebnega. Obenem bo pa skrbnjeno tudi za potrebni odpočitek, tako da si bodo mogli udeležniki lahko ogledati potoma razne naravne lepote šviške dežele. Priglasila za udeležbo sprejema c. kr. kmetijska družba v Ljubljani do 1. avgusta t. l.

* **Naznanilo udeležencem poučnega potovanja kranjskih kmetovalcev v Švico.** Udeleženci odpotujejo v ponedeljek, 15. avgusta (Velikega Šmarna dan) zvečer ob desetih z južnega kolodvora z gorenjsko železnico. Gorenjcem ni treba hoditi v Ljubljano, marveč naj vstopijo na svojih postajah v ta vlak. V Ljubljani se zbera udeleženci 15. avgusta zvečer med 8. in 9. uro v gostilnici hotela „Lloyd“ na Šentpeterski cesti, kjer bo voditelj potovanja, gospod pristav Rohrman, podal potrebna pojasnila ter bo izročil posameznikom vozne liste. Udeleženci na svoje stroške naj najkasneje do 10. avgusta sporoče c. kr. kmetijski družbi v Ljubljano, v katerem razredu žele potovati ter naj pošljejo za varstvo 5 K, ki se morajo založiti, če se naroči zvezek voznihih listov. Ta znesek se seveda vračunja. Kdor denarja ne bo poslal, za tega se zvezek voznihih listov tudi ne bo preskrbel. Cena zvezku je za vso železniško vožnjo v Avstriji in v Švici za III. razred 66 K in za II. razred 115 K, torej skoraj polovična navadne cene. — Potovanja se bo udeležilo 12 kmetovalcev, ki jim družba plača železniške

stroške (prosilcev se je zglasilo 40), in na svoje stroške je dosedaj zglašenih 12 udeležencev, tako da bo z voditeljem potovanja gosp. pristavom Rohrmanom in z deželnim mlekarškim navoditeljem gosp. Siebrom, ki je Švicar, 26 udeležencev. Iz te strani je torej uspeh zasnovanega prvega poskusa naravnost presenetljiv, in Bog daj, da se tudi vse potovanje srečno završi in istotako na velik prid udeležencev kakor tudi gospodarstva naše dežele.

* **Poučnega potovanja v Švico** se more na svoje stroške vsakdo udeležiti, vendar prosimo udeležbo priglasiti, oziroma se ravnati po predstojećem razglasu. Na več vprašanj naj objavimo, da so nam tudi Štajerci, Korošci in Primorci zelo dobro došli.

* **Gospodinjstva šola c. kr. kmetijske družbe** kranjske otvori 1. oktobra t. l. svoj sedmi enoletni tečaj. Glede sprejema gojenk opozarjamo na dotični razglas med uradnimi vestmi te številke.

* **Uspeh zavarovanja proti toči.** Kmetijska šola na Grmu, ki je bila tudi prizadeta po zadnji toči, je imela svoje poljske pridelke zavarovane pri ogrski akcijski družbi v Budapešti, ki jo zastopa v Ljubljani zastopnik zavarovalnice „Assicurazioni Generali“ g. Röger. Zavarovana je bila za 2014 K (za pšenico, oves in turščico) in dobi odškodnine 1163 K. Za to zavarovanje je plačala zavarovalnine 3681 K. Zavarovalnine se plačuje pri tej zavarovalnici, in sicer od turščice in krompirja povprek 1.35%, od pšenice po 1.55% in od ovs, ječmena, rži po 1.80%. Na Dolenjskem zastopa to zavarovalnico trgovec g. I. Moravec v Novem mestu.

* **Konjerejske zadruge** namerava ustanoviti konjerejski odsek c. kr. kmetijske družbe kranjske, in sicer za politični okraj Radovljico s sedežem v Lescah, za politični okraj Kranj s sedežem v Kranju ter za politična okraja Krško in Novomesto s sedežem v Št. Jerneju. Konjerejci, ki se za to reč zanimajo, naj pridejo ob konjskih premovanjih, in sicer v Lesce dne 2. septembra, v Kranj dne 13. avgusta in v Št. Jernej 20. avgusta t. l. na posvetovanje, da izvolijo pripravljalne odbore za dotične okraje. Zadruga pravila so že sestavljena. Posvetovanja se bodo vršila po dovršenem premovanju v gostilnah: v Lescah pri Wuchererju, v Kranju pri Petru Majerju, v Št. Jerneju pri Tavčarju.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora, dne 13. julija 1904.

Seji je predsedoval družbeni podpredsednik gosp. ravnatelj Franc Povše, navzoči so bili odborniki gg.: Goll, baron Liechtenberg, A. Pavlin, Rohrman, dr. pl. Wurzbach, Žirovnik in družbeni ravnatelj G. Pirce.

Glavni odbor je določil poročevalca za občni zbor ter se je posvetoval, kakšno stališče bo zavzel pri predlogih podružnic, stavljenih na občnem zboru.

Vsled od c. kr. deželne vlade predložene prošnje občine Mokronog za nove semnje, je odbor sklenil, prošnjo priporočati.

Glede brzozavnih vremenskih napovedeb je glavni odbor sklenil, na tozadevni dopis kmetijskega ministrstva, ki je za letos prepozno došel, primerno ukreniti za l. 1905., da se prične z objavljanjem vremenskih napovedi za poskušnjo na nekaterih vidnih krajih, in sicer s pomočjo signalov.

Da se naša dežela udeleži mednarodne sadne razstave v Düsseldorfu, je glavni odbor sklenil naprositi sl. deželni odbor, da naroči sestaviti deželnemu potovalnemu učitelju Gombaču kranjski sadni sortiment, ki se potom avstrijske komisije izloži na imenovani razstavi.

Prošnje odbora za sadno razstavo v Radovljici za denarno podporo glavni odbor ni mogel upoštevati, ker nima v to svrhu nikakih denarnih sredstev.

Zaradi bodočnosti podkovske šole se je posebnemu odseku naročilo izdelati odgovor na c. kr. deželno vlado.

Sklenilo se je občini kočevski oddati za polovično ceno bika simodolske pasme, ki je na poskusnem dvorcu na Viču odveč.

Glavni odbor je sklenil družbeno knjižnico urediti ter jo popolniti z novejšo kmetijsko literaturo. V svrhu nakupa novih knjig se je določilo porabiti skozi 3 leta po 400 K.

Ravnateljju Pirce je glavni odbor dovolil šesttedenski dopust.

Za nove ude so bili predlagani in sprejeti gg.: Gmeiner Emil, graščak in gostilničar v Radečah pri Zid. Mosu; Trapečnik Julij, posestnik in trgovec v Radečah pri Zid. Mostu; Mušič Mirko, posestnik v Podzemlju; Tomè Marija, posestnica v Primo-steku; Urbinec Miklavž, pos. v Selu pri Pancah; Golob Frančišek, posestnik na Vrtačah; Nemeč Josip, posestnik v Globodolu; Juvan Jakob, posestnik in Strmici; Vovk Ivan, posestnik na Zgornjem Otoku; Turnšek Anton, posest. v Mariji Nazaret; Verbič Anton, posestnik na Vrhniki; Fischer Martin, gozdar v Mašunu; Mlakar Jakob, posestnik v Danah; baron Lazarini Ljudevit, graščak v Boštanju; Bratina Frančišek, posestnik in trgovec na Cesti; Lap Ivan, posestnik v Žejah; Kolenc Anton, posestnik v Gorenjah; Anderlič Maksimilijan, potovalni učitelj poljedelstva v Zadru; Korč Josip, posestnik v Hotedersici; Zajec Jernej, posestnik in trgovec v Št. Lambertu Strnad Frančišek, posestnik v Leskovcu; Umek Anton posestnik v Leskovcu; Zupan Frančišek, posestnik v Kladju; Alavf Anton, posestnik v Močilnem; Gamšek Jakob, posestnik v Vetrnem Vrhu; Simončič Martin, posest. v Močilnem; Ferlič Ivan, posestnik v Volaki; Rupnik Anton, župan in posestnik v Čekovniku; Dorč Ivan, posestnik v Sneberjah; Stariha Ivan, posestnik v Dragomlji Vasi; Lavriha Josip, posestnik v Dol. Nemški Vasi; Eržen Ivan, posestnik v Šebreljah; Dernič Matevž, gostilničar v Radovljici; Kunčič Frančišek, gostilničar v Predtrgu; Bajželj Ivan, zidarski mojster v Predtrgu; Dežman Ivan, posest. v Dáljni Vasi pri Rudniku; Škrlič Josip, kovaški mojster na Glincah; Rudman Josip, posestnik in trgovec v Krški Vasi; Vezjak Josip, posestnik v Ragoznici; Kralj Ivan, krojač in posestnik v Subi Gori; Gorenjc Ivan, posestnik v Leskovcu; Repšè Matija, posestnik na Murnški gori; Zavrl Martin, posestnik v Močilnem; Ravnikar Josip, pos. v Njivicah; Koglot Anton, posestnik v Dolnji Vrtojbi; Sajevec Frančišek, trgovec in posestnik v Sori; Luznik Ivan, posestnik v Poljubinju; Zabukovec Josip, posest. v Gradičku; Žnidaršič Ivan, posestnik na Vrhniki; Razboršek Martin, posestnik v Režgorju; Accetto Jakob, posestnik in stavbenik v Ljubljani; Frankovič Franjo, c. kr. profesor v Kopru.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V četrtek, dne 14. julija t. l. se je vršil v veliki dvorani »Mestnega doma« letošnji občni zbor družabnikov c. kr. kmetijske družbe za Kranjsko. Zboru je predsedoval družbeni predsednik Oton pl. Detela. Navzoči so bili: vladni svetnik Viljem pl. Laschan kot zastopnik deželne vlade, deželni odbornik Peter Grasselli in lepo število udov iz vseh delov naše dežele.

Otvorivši zborovanje je g. predsednik pozdravil zbrane ude, vladnega zastopnika g. viteza Laschana, in deželnega odbornika g. Grassellija. Omenil je dalje, da je letos ravno 100 let, kar se je storil prvi korak za ustanovitev kmetijske družbe. L. 1804. se je deželni zastop obrnil do vlade, naj zopet oživi kmetijsko društvo. To društvo je bilo ustanovljeno l. 1767. in je mnogo let uspešno delovalo. Ker so se med tem časom nazori predrugačili, je bilo l. 1778. društveno premoženje konfiscirano v prid normalno-šolskemu zakladu in so se obenem društvu ustavile vse podpore. Vsled francoske revolucije se je obnovljenje društva zakesnilo, in šele z dvornim dekretom iz l. 1807. je bilo društvo zopet oživljeno. Kmalu nato se je društvo preosnovalo v c. kr. kmetijsko družbo. Na prvem občnem zboru dne 20. nov. 1821 je družba

štela 32 pravih in 64 častnih udov. Če se primerja tedanje število udov (32) s sedanjim (6000), se iz tega najbolje razvidi napredek in uspešno delovanje družbe. Potreba družbe je torej očitna. Dandanes, ko se vsi stanovi združujejo, bi bili kmetovalci v boju za obstanek armada brez orožja, če bi ne bili združeni v družbi. Skrb za delavce je gotovo hvale vredna, toda kmetovalec je tudi delavec, ki trdo služi svoj kruh, in dostikrat se poslom bolje godi kakor posestnikom. Na koristi kmetovalcev se vselej pozabi.

Letošnja nesreča na Dolenjskem najbolje označuje opasni stan kmetijstva. V četrte ure je bil uničen dohodok vsega leta. Podpore nikakor ne bodo zadostovale. Skrajnji čas bi torej bil, da se ustanovi državna zavarovalnica zoper točo. Sedanje zavarovalnice so zaradi visokih premij kmetovalcu nepristopne. Če bi država vse podpore, ki se vsako leto razdele med ponesrečence po toči, porabila za zavarovalnični zavod, bi stem kmetovalcu neizmerno več koristila kakor sedaj. Toda za ustanovitev takega zavoda je treba državnega zakona. Pri tej priliki je g. predsednik opozoril navzoče gospode državne poslance, naj delujejo na to, in je obžaloval nesrečno obstrukcijo, ki onemogočuje vsako delo in zato tudi v tem oziru ni pričakovati kmalu ugodne rešitve. Potem je g. predsednik v nemškem jeziku pozdravil navzoče veleposestnike, ki so vedno trdna opora kmetijski družbi. Poudarjal je, da so koristi veleposestnikov enaki koristim kmetovalcev.

Svoj govor je končal s klicem: »Slava presvetlemu cesarju Francu Jožefu! Vsi navzoči so se navdušeno odzvali.

(Dalje prihodnjič.)

R a z g l a s

o sprejemu gojenk v **gospodinjstvo šolo** c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Meseca oktobra se otvori sedmi tečaj gospodinjstva šole, ki bo trajal 12 mesecev. Gojenke morejo stanovati v zavodu, ki je pod vodstvom čč. gg. sester iz reda sv. Frančiška. Zavod je v posebnem posloju poleg Marijanišča na Spodnjih Poljanah v Ljubljani.

Pouk, ki jo slovenski in brezplačen, zvezema poleg verouka, vzgojeslovja, zdravoslovja, ravnanja z bolniki, spisja in računstva vse one predmete, ki jih mora umeti vsaka dobra gospodinja, zlasti se pa poučuje teoretično in praktično o kuhanju, šivanju (ročnem in strojnem), pranju, likanju, živinoreji, mlekarkstvu, vrtnarstvu itd. Gojenke se istotako vežbajo v gospodinjstvem knjigovodstvu ter v ravnanju z bolniki in z bolno živino.

Gojenke, ki se žele učiti nemškega jezika, dobe v tem predmetu brezplačen pouk in priliko, da se v enem letu zadosti privadijo nemškemu jeziku.

Gojenka, ki bo sprejeta v zavod, plača na mesec za hrano, stanovanje, kurjavo, razsvetljavo, perilo, t. j. sploh za vse, 30 K, ali za ves tečaj 360 K. — Vsaka gojenka mora prinesiti po možnosti naslednjo obleko s seboj: Dve nedeljski obleki, tri obleke za delo, dva para čevljev, nekaj belih in barvanih jopic za ponoči, štiri barvana spodnja krila, dve beli spodnji krili, šest srajc, šest parov nogavic, 10 do 12 žepnih robcev, šest kuhinjskih predpasnikov in tri navadne predpasnike. (Predpasniki za delo se tudi priskrbe v zavodu proti plačilu. Če ima ktera več obleke, jo sme prinesiti s seboj.

Deklice, ki hočejo vstopiti v gospodinjstvo šolo, morajo:

1. dovršiti že 16. leto; le izjemoma, v posebnega ozira vrednih slučajih se more dovoliti sprejem mlajših učenk;
2. znati čitati, pisati in računati;
3. predložiti zdravniško spričevalo, da so zdrave;
4. predložiti obvezno pismo staršev ali varuha, da plačajo vse stroške;
5. zavezati se, da bodo natančno in vestno izvrševale vsa dela, ki se jim nalože, ter da se bodo strogo ravnale po hišnem redu.

Prošnje za sprejem, ki jim je priložiti šolsko in zdravniško spričevalo ter obvezno pismo staršev, oziroma varuha, naj se pošljejo

do 15. septembra t. l.

glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

V prvi vrsti se v gospodinjstvo šolo sprejemajo deklice, ki imajo domovinsko pravico na Kranjskem; če pa bo v šoli prostora, se bodo sprejemale tudi prosilke iz drugih dežel.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, dne 15. julija 1904.

Št. 13.443.

R a z g l a s.

Na podstavi ces. ukaza z dne 15. septembra 1900, drž. zak. št. 154., s katerim so bila premenjena nekatera določila ces. ukaza z dne 2. maja 1899, drž. zak. št. 81., o odvratanju in zatiranju svinjske kuge, in v zmislu ukaza ministrstev za notranje stvari, za pravosodje, za trgovino, za železnice in za kmetijstvo z dne 18. septembra 1900, drž. zak. št. 155., se v sporazumljenju s c. kr. kmetijsko družbo za Kranjsko razglašajo za **III. četrtletje 1904** nastopna

vrednostna tarifa

za vsak kilogram žive teže pri zdravih prasičih za rejo, da se določi odškodnina po določilih člena I., § 3. b, ces. ukaza z dne 15. septembra 1900.

A. Prasiči za rejo

deželnega plemena:

1.) Prasički do 3 mesecev	K 1:60
2.) Prasiči do 1 leta	> 1:30
3.) Prasiči nad 1 leto	> 1:10

B. Prasiči za rejo

iz križanja z angleško pasmo:

1.) Prasički do 3 mesecev	K 1:70
2.) Prasiči do 1 leta	> 1:40
3.) Prasiči nad 1 leto	> 1:14

C. Prasiči za rejo

čistega plemena (angleški), importirani ali doma zrejeni:

1.) Prasički do 3 mesecev	K 2:—
2.) Prasiči do 1 leta	> 1:50
3.) Prasiči nad 1 leto	> 1:18

Za one prasiče, ki so bili uradoma zaklani in se je pri njih našlo, da so bili **okuženi**, se s pridržkom določil §§ 5. in 6. ces. ukaza z dne 15. septembra 1900, toda brez drobu, v popolnoma iztrebljenem stanju, daje povračilo iz državnega zaklada samo v znesku 50 odstotkov zgoraj navedene vrednostne tarife. Pri **plemenskimi prasičih** pa pristaja k po gori navedenih vrednostnih postavkih dognanim odškodninam še 25%, dodatek (§ 3. c ces. naredbes od dne 15. septembra 1900).

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 12. julija 1904.

Listnica uredništva.

F. K. v S. Več tujeja drevesa na meji sme vsak le toliko posekati, kolikor jih sega na njegov svet.

I. O. v Ž. Zakaj Vašo kravo že tri mesece driska, mi ne moremo vedeti; zato Vam tudi ne moremo dati drugega sveta, kakor da pokličete živinozdravnika.

I. S. v M. Okopavalne pluge za krompir in turščico dobiče v Celovcu pri Bohrerju. Vprašajte ga, če jih da na poskušnjo. Taki plugi so milijonkrat preskušeni, in Vaši ljudje ne bodo odločevali, če so dobri ali ne. To Vam pa tudi povemo, da tisti, ki ima prvokrat tak plug v rokah ne bo takoj čudežev delal.

G. M. v Š. L. Zakon ne predpisuje živinskih potnih listov za konje, ki gredo na semenj; zato ni v tem pogledu nobene pomoči.

M. B. v G. Če je sodišče kot nadvarstvena oblast odobrilo dotični zapisnik, potem nimate proti zakupnikom tožne pravice. Pač se pa morete sodišča držati za povračilo škode, če morete dokazati, da je postopalo kvarno za varovanja.

P. K. v G. Vaši predlogi spadajo v javno zdravstvo, ter bi bilo zanje pridobiti državne poslance. Kmetijska družba se s takimi rečmi ne more in ne sme pečati.